

EGYHÁZI HIRADÓ

A szegedi református egyház hivatalos lapja, református egyház-társadalmi és belmissziói hetilap.

ELŐFIZETÉS: HAVONKÉNT 6000 K EGY SZ. 2000 K
Szerkesztőség és kiadóhivatal:
REF. LELKÉSZI HIVATAL, SZEGED.

Főszerkesztő: HARSÁNYI PÁL.
Felelős szerkesztő: BAKÓ LÁSZLÓ.

MEGJELENIK
HETENKINT SZOMBATOI
Hirdetéseket felvesz a kiadóhivatal.

TARTALOM: *Vezércikk:* A kálvinizmus és a politika. — *II. cikk:* Mohács és a reformáció. — *Belföld.* — *Hírek.* — *Szórványgyülekezetek.* — *Családi kör.* — *Hirdetések.*

A kálvinizmus és a politika.

H. Colijn volt hollandi miniszterelnök előadása a kálvinizmus politikai hivatásáról.

— Aki kálvinizmusról beszél, — mondotta, — annak gondolatait mindenekelőtt a XVI. század vallási reformációja határozza meg, azaz elsősorban vallási szempontból nézi a kálvinizmust. A keresztyénség kálvinista iránya nem marad meg a hit személyes élete mellett s nem zárkózik be egyházi épületeinek falai közé, hanem kilép a világba, bele a teljes életbe és olyan mindent átölelő világ- és életszemléletet hord magával, a mellyel a szorosabban vett keresztyéni tevékenység szféráján kívül is fel akar lépni, hogy Isten uralmát az élet minden megnyilvánulásában érvényre juttassa.

— Az első keresztyének szenvedőleg magaviseletet és önmegtágadást tanusítottak a világgal szemben és meghagyták a világnak, nem törődtek vele. De mindez nem maradt így a keresztyénség a világgal szemben való eme pusztán negatív viselkedését és álláspontját néhány század múlva elejtette. Az most már a kérdés, hogy a reformált keresztyénség hogyan lépett a eszelekvés területére?

— A római katolikus egyház ideálja az egyházállam megvalósulásában nyilvánult, tehát olyan állami közösségben, melyet az egyház vezet. Olyan újtestamentumi teokrácia, másszóval Isten-uralom ez, melynek a pápa a látható feje, akinek a világi felsőbbtség a maga hatalmát kölcsönözi. Ennek az elvnek legtisztább kifejeződését VII. Gergely pápánál találjuk. A katolicizmus uralma alatt megmaradt az élet mindkét szférája: az egyház és a világ, ami mellett az uralom az elsőnek: az egyháznak jutott osztályrészül.

— A reformátorok az egyház uralmának a természeti élet fölött való gondolatával gyökeresen szakítottak, úgy Luther, mint Zwingli, valamint Kálvin is. A keresztyénség az ő ítéletük

szerint nem transzcendens módon, a természeti élet fölé kiterjeszkedő erő, hanem olyan vallás-erköcsi hatalom, amely immanens módon behatol a természeti életbe s abból ki akarja üzni a tisztátalant és hibásat. Leghatározottabb ez a felfogás Kálvinnál. Nála az Ige köveleménye az egész életre kiterjed, mert számára az evangélium élethelyreállítás minden területen: a családban, az iskolában, az államban, a társadalomban. Mert az Isten igazsága abszolút. Ebben a rendszerben, amint látjuk, a katolicizmus dualizmusa megszűnik.

— Ha mindez így van, Isten uralmának minden élet fölött fennen kell ragyognia, ha tehát a kálvinizmus a maga legmélyebb alapelveit, az egész életet követeli eszelekvés tárgyául, akkor a politikai életnek is ez alá a követelmény alá kell esnie. Az most már a kérdés, hogy és mi módon? *Egyetlen tekintély a kálvinizmus szerint Isten feltétlen szuverénitása s vele szemben minden más szuverénitás megszűnik.* A fejedelemé ép úgy, mint a népé. Mert Isten mindig az, aki ezt kölcsönzi. És kölcsönzi nem azért, hogy lemondjanak róla, vagy átruházzák másokra, hanem azért, hogy használják azt úgy, amint azt felmutatja Pál apostol a rómaiakhoz írt levelének 13-ik fejezetében. Nem fontos az, hogy ki uralkodik, hanem az fontos, hogy akik uralkodnak, érezzék, hogy a Legfőbb lény erejéből eszeleksenek. Akiből száll alá minden hatalom.

— *A kálvinizmus nem ad elsőséget meghatározott kormányformáknak,* de igen erőteljesen állást foglal minden ellen, ami a tekintély isteni eredetét tagadja. Elveti a királyok isteni jogát, de ugyanakkor elveti a népszuverénitás jogát is abban a formában, amint azt a francia forradalom lelki apostolai a XVIII. század végén tani-

tották. Isten lévén egyetlen forrása minden szuverénitásnak, megállapíthatjuk azt a határvonalat, amely az állami életben a tekintély és szabadság között fennáll. Mert bármennyire szükség van is annak elismerésére, hogy van fölény helyezett tekintély, nem kisebb jelentősége van annak is, hogy az emberi szabadságot mindenféle emberi önkénnyel szemben megvédelmezzük. Felvehetjük azt a kérdést, hogy a modern állam apotheozisa nem fenyeget-e olyan veszélyekkel, amelyek a régi abszolút monarchia veszedelmeivel egyenrangúak. Mert a modern centralizáló állam a maga számára nem ismert határt. Ez a mindent elnyelő nagy kooperáció minden önálló életmegnyilvánulást létében fenyeget. Ő taníttatja gyermekeinket, eszközli számunkra a tudományos művelődést, szabályozza a munkaidőt, sőt nem reffen vissza még attól sem, hogy házuk kapuján belépjen és családunk életébe beavatkozzék. Azt hiszem különben, hogy erről Magyarországon nem kell bővebben beszélnem.

— A modern állam félszeg kinövésével és minden közszabadságot megfojtó rendszerével szemben a kálvinizmus olyan rendszerrel lép fel, amely minden rosszat gyökerében elvág. Mert az Isten szuverénitásáról szóló hitvallásban, tehát Ővele szemben való felelősségben már önmagában véve benne rejlik minden földi szuverenitás korlátozása. A reformátorok elvetették az egyház állam gondolatát, a kálvinista tehát szabad egyházért küzd szabad államban, de szabadságért küzd az élet többi területén is. Azt akarja, hogy szabad legyen a tudományok művelése, ne befolyásolja azt sem az állam, sem az egyház erőszakos formában. Követeli, hogy az ember saját külön jogát ismerjük el Isten jogai iránt való engedelmességben. Mert mindannyian az ő mindenhatóságának vagyunk alávetve, egymás mellé, nem egymás alá rendelve, azaz koordinálva és nem szubordinálva. Hogy akarják ezt a kálvinisták elérni? Amikor Hollandiában nyolcvan évvel ezelőtt egyetlen ember állt ki azért, hogy kálvinista politikai akciót védelmezzon, szemben találta magával az intelligens világ és a pénzvilág hatalmasait. Azt mondták, hogy az egyháznak nem szabad politizálni, mert a z egyház politizálása veszedelmes dolog. Ez igaz. Az egyháznak csak az evangéliumot szabad prédikálnia. De ne felejtsük el, hogy az egyház tagjai állami közönség tagjai is, van politikai meggyőződésük, amely a földi életre vonatkozó felfogásukkal összefügg.

— A lelki tényezőknél nagy bátorsággal történő előtérbehelyezése csak megtisztítóan hathat a politikára. Különösen egy kis párt, melynek nincs kilátása arra, hogy kormányra jusson és a személyes ambíciókkal szemben független, egész erejét odaadhatja a népiérdekek védelmére. Politikával kénytelenek vagyunk foglalkozni. Mert amit az állam csinál, sokszor érinti egyházunkat, családunkat és sok mindent, amellyel mint ke-

resztyének is kapcsolatban vagyunk. A keresztyénség befolyását tehát az élet minden terén, így a politikában is érvényre kell juttatni. A református ember, aki kálvinista alapon álló keresztyén politikáért dolgozik, nem az egyházat használja fel erre a célra, nem mint egyháztag cselekszik, hanem mint az államnak református értelemben vett hívő polgára. Korunk óriási nehézségeivel szemben a kálvinizmus fennhangon hirdeti azt, hogy a kegyelem és természet, a keresztyénség és a világ tökéletes szintézisét egyedül Krisztus evangéliumában találhatjuk meg.

Mohács és a reformáció.

Részletek Révész Imre dr., debreceni lelkipásztornak az Országos Ref. Lelkész-Egyesület hajduböszörményi konferenciáján tartott előadásából.

Magyar református lelkipásztor alkotta meg a legszebb „történelmi körkép“-et a mohácsi veszedelemről. Ezekben a fájdalmas és ünnepies emlékezéssel teljes napokban mindnyájunknak, magyar református lelkipásztorokul, kezünkbe kellene vennünk s még áhítattal ismételtlen is átvilágatnunk Bakcsay Sándor Dámájáról. De a mindenütt kiütköző főcélzata ennek a véres árnyékkal teli s mégis néhol egészen idillikus vonzó műnek nem is csak mihozzánk, református papokhoz szól, hanem szól minden gondolkodó, hü és becsületes, igaz magyar emberhez. Ez a főcélzata a Dámának arra irányul, hogy a hazaszeretet remegő féltésével és a jövőbe látás szorongó aggodalmával távoltartson a mohácsi vész képétől és értékeléséről minden felekezetieskedő felfogást. A mohácsi sir fölött az egész, egy és oszthatatlan magyar nemzetnek mindörökre csak sirni-, gyászolni- és tanulnivalója van, — ezt hirdeti félreérthetetlen célzásokkal, sőt külön e célra beszótt kitérésekkel is a Dáma írója —: a történelmi magyar nemzet egyes, akár szociológiai, akár vallási értelemben vett alkotó tényezőinek, tehát a különböző társadalmi osztályoknak, illetőleg keresztyén egyházaknak egymást vádolniok és tenniök felelősekké e sir megásért, alaptalan és értelmellen, balgatag és bűnös dolog. Már négyszáz évvel ezelőtt is az volt, mennyivel inkább az ma! „Urak! Az ég szerelmére! Ne feledjétek, hogy Kárpátoktól Adriáig és Háromszéktől Somorjáig csak ez a két kéz emelheti egyenesre azt a zászlót, Rulikai érsek és Belvárdi Timótheus, ha úgy tetszik; vagy Pázmány Péter és Alvinczy Péter, ha ez jobban tetszik; vagy Eszterházy Miklós és Rákóczi György, ha ez legjobban tetszik: a két államalkotó elem. Mert ha ezek így nem tetszenek, akkor Hóhér Pál és Kolonits következnek.“

Az a kérdés már most: nem vétünk-e ez ellen az egyik legnemesebb és legigazibb magyar

református papi lélekből felhangzott intelem ellen, amelyben a mi drága, nagy Baksaynk igazán még „holta után is beszél“, — most, amikor a reformációval kapcsolatosan, tehát nyilván egy parafülszerű szempontból akarunk emlékezni Mohácsról?

Meggyőződésem szerint csak akkor vétenénk, hogyha e kérdés tárgyalásában mi is ugyanazon a nyomon akarnánk elindulni, illetőleg továbbhaladni, amelyik nyomon négyszáz év óta jártak s fájdalom, ma is járnak — mások. Azok, akik legelőször beszéltek Mohácsról a reformációval és a reformációról Moháccsal kapcsolatban. Azok, akik a kettő közti viszonyt gyűlöletesen elfogult, képtelenül valótlan és átlátszóan célzatos beállítással valóságga /kikényszerítették, hogy ez a négyszáz éves téma egyáltalában — téma legyen, még ma is téma legyen. Azok, akiknek kezei négyszáz év óta nem vállalják, hogy velünk együtt tartsák egyenesre a nemzeti zászlót, akik éppen e négyszázados évforduló közelgetésekor szükségesnek tartották külön is félreérthetetlenül kijelenteni, hogy ma sem vállalják.

Ezeknek az utján mi nem haladhatunk. Az ő nyomaikat követve, a gyűlöletre gyűlölettel, a vádra viszonyváddal felelve, mi is ugyanazon kárhoztatás alá rekeszhetnénk, amely alatt vannak ők. A mi magunktartása ebben a kérdésben csak egy lehet: az, amelyet tipikusan és kötelező erővel képvisel és példáz számunkra Baksay Sándor: az, hogy testvéri szeretettel és hazafiai fájdalommal hívjuk vissza amazokat is arról az úrról, bizonyosságot tévén a történettudomány félremagyarázhatatlanul világos tanúságtételei és Isten szent Lelkének lelkiismeretében hangzó szava szerint, hogy az az út a hazugságnak útja, amely a veszedelemre viszen.

*

A józan, elfogulatlan és egészségesen magyar nemzeti szellemű történetkutatásnak és történetfölfogásnak van-e csak legkisebb szüksége is arra, hogy a mohácsi katasztrófa magyarázatához hajánál fagva előrángassa a reformáció, illetve a protestáns felelősségének kérdését?

Hát nem bőségesen elegendő, nem a legkényesebb tudományos követelményeket is kielégítő magyarázat található-e hazánknak Mátyás után rohamosan előállt, szerencsétlen közviszonyaiban? A korona központi hatalmának és összetartó erejének a féktelen és falánk feudális önzés miatti összeroppadásában és felmorzsolódásában? A kincstárnak jórészt ugyanezen okból, de részben a nagy európai pénzválság és gazdasági eltulodások miatt is bekövetkezett kiüresedésében? A Mátyás alatt nagyszerű, modern fejlődésnek indult hadrendszer erőszakos és önző visszafejlesztésében s emiatt az akkori világ első katonai hatalmasságával szemben nevétségesen hasznavehetetlenné válásában? A jobbágyoknak eszelelt és irgalmatlan vérgisajtolásában s ezáltal a

magyar nép törzselemének minden nemzeti közcéltól és közérdektől való mesterséges elidegenítésében, fatalizmusba zsibbasztásában? És — mindezeknek a jelenségeknek pszichológiai és etikai mélységeibe is beletekintve — a magyar lelkek teljes desolációjában, érzéki földhözragadtágában, petyhüdt akarattalanságában, a felelősségérzet, az áldozatkészség, az eszményiség teljes hiányában kicsinyeknél úgy, mint nagyoknál? Csak az élesszemű és jóakaratu Burgio Antal bárónak, a pápai nunciusnak ma már kitünő magyar fordításban is olvasható pompás jelenéseit kell elolvasni ahhoz, hogy ijesztően tragikus tisztaságban lássuk mindezeket s döntő bizonyosságot szerezzünk arra nézve, hogy a mohácsi siron még csak a legkisebb és legutolsó kapavágást sem a reformáció tette meg. Ha ennek a föltételezésére csak legparányibb alapot is talált volna; éppen a pápa embere nem késett volna arra erőteljesen rámutatni, éppen a pápai udvarba küldött jelentéseinek hosszú sorában. De a becsületes és tisztafejű normann bárónak esze ágában sincs hitfelekezeti theodicea után kapkodni s általában a protestantizmus felelősségének kérdéséről fölvetni, amikor enélkül is oly tisztán látja a rémületes helyzetképet: „Az államnak nincs semmije, a magányosok meg nem akarnak adni, engedelmesség alig van, az urak egymástól rettegnek, a király mindenkitől; semmi előkészület, semmi rend nincs s ami talán még rosszabb, vannak, akik nem is akarják, hogy az ország védekezze.“ „Ha Magyarországot meg lehetne menteni három forinton, ebből a nagy veszedelemből, amiben most van, nem hiszem, hogy akadna három ember, aki azt a három forintot ideadná.“* Ez volt Mohács Magyarországa és ez a Magyarországot nem a reformáció tette ilyené.

*

Végzem azzal, amivel kezdtem: a Baksay Dámájának egyik legmegrázóbb jelenetere utalok. A mohácsi csata utolsó felvonásában, szűk dő záporban, villámok fényénél, térdig érő verecsiszapban, magyar és török testhalmok között ott áll, rettenetesen nézve farkasszemet a diadalittas ozmánnal s remegés nélkül emölve magasra még egyszer s utoljára az országnak reámaradt szent zászlaját, — ott áll, bus és mégis földöntuli erővel, diadalmas zsoltárát énekelve, a reformáció prédikátora.

Az utolsó zászlótartó!

Hiszen, amint van olyan ugynevezett „történetírás“, amely a Mohács előtti magyar reformáció állítólagos felelősségét hánytorgatja a nagy katasztrófáért, éppig van olyan is, amely a Mohács utáni magyar reformációnak rója föl rettenetes bűnét, hogy a nagy összeomlás általános zűrzavarát fölhasználva, orvul lopakodott

* Mohács Magyarországon. Br. Burgio pápai követ jelentései, ford. Bartoniek Emma. Budapest, 1926. 53. és 29. l.

be az őrizetlenül hagyott római akolba s így ejtette, ellenállás nélkül, szabad prédájául a magyar lelkek olvasatlan tizezeireit.

Ezt a felfogást megint nem kell, nem is lehet, nem is szükséges és egészen hiábavaló aprólékos részletességgel cáfolni. Csak egyszerűen szembe kell vele szögezni ezeket a kérdéseket: Ha Mohács után nem az evangélium prédikátora veszi föl gondját az elárvult és kétségbeesett magyar léleknek, hát akkor ugyan ki veszi vala föl? Ha Mohács után nem ad az evangélium prédikátora a magyar léleknek hitet, reménységet és ideált, hát akkor ugyan ki tartóztatja vala föl ezt a lelket, hogy a fulladásig el ne merüljön a katasztrófa nagy torának szörnyű, halálos mámorában, véres és undok ferőjében? És ha Mohács után nem az evangélium prédikátora emeli vala ég felé a minden egyebektől otthagytatott nemzeti zászlót, hát akkor ugyan kitől telt volna ki mástól a magyar nemzeti eszmének és öntudatnak, nyelvnek és irodalomnak nemcsak megmentése, de ápolása, hatalmas kifejlődése, etikai értékben való rendkívüli meggyarapítása is?

Mindezekre a kérdésekre még a legelszántabb római polémikusok részéről is mély hallgatás, vagy ügyes megkerülés szokott lenni a felelet. De a mi feleletünk se legyen dicsekvés. Ez nem illenék a mi mohácsi gyászruhánkhoz, amelynek egyszerűségét még puritánabbá kell hogy tegye református pápi mivoltunk s feketeségét még komorabbá a mi napjainknak hatványozottan gyászos nemzeti és egyházi Mohácsa: Trianon. Ne dicsekvés legyen a mi feleletünk, hanem fogadalom.

Belföld

A lelkészegyesület tanácskozásai.

Az Országos Református Lelkészegyesület ez évi konferenciáit és kongresszusát a Kálvineum székhelyen, Hajduböszörményben tartotta.

Augusztus 25-én megérkezett legnagyobb része a résztvevőknek, akik a családtagokkal együtt a napilapok közlése szerint ötszázan voltak. Akkor este ismerkedési estély volt a Kálvineumban, mely alkalommal a terített asztalnál Lukácsy Imre, Szilágyi Béla és Pallmann Péter lelkészek mondták az asztaláldást. Csütörtökön reggel 7 órakor istentisztelet volt a Bocskay-téri templomban, ahol Bartha László esperes imádkozott. Majd megkezdődött a konferencia. Ezt Juhász László esperes imája és beszéde vezette be. Juhász László, aki egyik alelnöke az ORLE-nek, megemlékezett arról, hogy husz év előtt Hajduböszörményből indult ki az ORLE gondola a Baltazár Dezső akkori hajduböszörményi lelkésztől, aki husz év óta elnöke az egyesületnek. A konferencia elnö-

kévé Csíkész Sándor egyetemi tanárt, alelnökeivé Juhász László, Kátai Endre, Bartha László espereseket, Révész Imre egyházkerületi főjegyzőt, Vass Vince, Fargách Gyula és Marton János theol. tanárokat választották. Az ilyen alkalmakkor szokásos üdvözlések után dr. Révész Imre tartott magas színvonalú előadást Mohács és a reformáció címen. Előadása minden hallgató előtt tiszta világosságba állította a végső tétel igazságát: Ellenségeink felelet nélkül hagyják azt a kérdést, hogy ha Mohács után nem a magyar reformáció prédikátora emelte volna fel a nemzeti zászlót, vajon ki más emelte volna föl. Majd dr. Erdős Károly nagyon érdekes előadása következett, melyben a keresztény egyháztörténelemnek azokról a nevezetes eseményeiről emlékezett meg, amelyeknek a mostani esztendőben van valamely kerekaszámu évfordulója. Ezután Marton János sárospataki theol. tanár ismertette Sadhu Sundar Singh munkásságát, amihez még id. Viktor János adott néhány érdekes adalékot. A konferencia első napján még Sebeslyén Jenő budapesti theol. tanár, a Kálvinista Szemle szerkesztője beszélt az egyház mai helyzetéről és előadásával kapcsolatban számos hozzászólás hangzott el. Este a templomokban Hetessy Kálmán kecskeméti és Szabó Imre budapesti lelkészek prédikáltak, míg a vacsora körüli áhitatot Révész Imre, Kovács Lajos esperes, Gönczy Béla és Nádiházy Benjámin végezték.

Pénteken a templomi szolgálatot Kiss Ernő esperes és Forgách Gyula végezték, majd közölte az elnök, hogy a nyíregyházi leánykálvineum felavatása október végére marad. Köszönetet mondtak a szíves vendéglátásért Hajduböszörmény város érdemes polgármesterének, Somossy Bélának. Azután Kállay Kálmán debreceni lelkészképzőintézeti tanár adott nagyon alapos ismertetést a hollandiai református egyház szervezéséről. Majd Csíkész Sándor fejtette ki általános figyelem közt az őtestamentomi történetek valláspedagógiai jelentőségét. Enyedy Andor miskolci lelkész indítványára kimondták, hogy ezzel a kérdéssel a jövő évi konferencián is foglalkozni fognak. Dr. Herpay Gábor a gályarabok emlékezetéről szolt s ezzel az előadással kapcsolatban Okos Gyula ókécskei lelkész arra hívta fel a figyelmet, hogy a csehek a gályarabokat is el akarják vitatni tőlünk, azt állítván, hogy azok legnagyobb része tót volt, ami pedig nem áll. Délután Egerházy és Kolozsváry Kiss László előadásában a jóléti intézmény megalakításának ügyével foglalkoztak. Ugyanakkor a vallástani lelkészek szakosztálya is megalakult, elnökké dr. Ferenczy Gyulát választván. Ugyaneznap konferenciát tartottak a papnék számára. Dr. Szász Imre monostorpályi lelkész imádsága után Uray Sándor ismertette a papnék munkájának nagy jelentőségét, amihez Kiss Dániel sárbogárdi és

Enyedy Andor miskolci lelkészek szép előadásai csatlakoztak. Este a templomokban Révész Imre és Muraközy Gyula végezték az istentiszteletet.

Szombaton reggel istentisztelet után, melyet Vadon Béla derecskei és Okos Gyula ókéskei lelkészek végeztek, Kiss Ferenc, a Kálvineum lánglelkű apostola tartott előadást a Kálvineum Jövőről s különösen a leánykálvineum nagy jelentőségéről. A nagyszerű előadás hatása alatt azonnal többen adományokat ajánlottak föl az új intézet javára, de Erdős Károly javaslatára kimondták, hogy az adományok nem szükségkép az új intézetet, hanem a szükség szerint általában a Kálvineumot illetik. Ezután Vass Vince pápai theol. tanár „Uj papi stílus felé” címmel tartott előadást, azt fejtegetve, hogy a mostani protestáns lelkész, meg a reformáció korának lelkésze közt mekkora különbség van. Utána Sütő Kálmán meggyaszói lelkész az egyház és a lelkészek anyagi bajairól beszélt. Az ennek nyomán megindult vita során elég szenvedélyes nyilatkozatok is hangzottak el. Végül Bélteky Lajos hajduszoboszlói lelkész azt a mozgalmat ismertetette, mely Bocskay koronájának hazahozatala érdekében megindult. Este Czeglédy Sándor és Csomasz Dezső mezőturi lelkészek végezték az istentiszteletet.

Vasárnap reggel ünnepélyes istentisztelet volt a Kossuth-téri templomban, hova 250 lelkész vonult egy tömegben, palástosan, igazán imponáns látványt nyújtva. Barabás Samu kabai lelkész imádsága után Vass Vince pápai theol. tanár prédikált. Beszédének tárgya a mohácsi vészről megemlékezés és ebből vont tanulságok. A prédikáció előtt Varga Ferenc művészi éneke emelte az áhitatot. Majd urvacsoraosztás következett, melyet Baltazár Dezső püspök végzett. Ugyanez időben a Bocskay-téri templomban is volt istentisztelet, ahol Bokross Elek rohodi lelkész imádkozott és Vargha Kálmán kálozi lelkész prédikált. Istentisztelet után kimentek Nagy Istvánnak, az Óh könyörgést meghallgató... és több más szép énekünk szerzőjének sírjához. ahol Porzsoló István újfehértói lelkész imádsága után Göde Lajos budapesti lelkész mondott emlékbeszédet, Baja Mihály pedig alkalmi ódáját mondta el. Délután három órakor tartott istentiszteletek egyikén Kézy Ignác fehérgyarmati és Bakó Lajos balatonfőkajári, másikon pedig Kósa Béla szamoskéri és Szinok Zoltán pesterzsébeti lelkészek teljesítettek szolgálatot.

Délután öt órakor a Kálvineum javára tartottak az ugynevezett munkapárti kör nagytermében előadást, melyet Czeglédy Sándor és Juhász László alelnökök imádsága kezdett meg és zárt be. Muraközy Gyula felolvasással, Baja Mihály költeménnyel, Tóth József budapesti vallásnár és Vargha Ferenc énekkel, Zámory Sándor hajdunánási s.-lelkész szavalattal, Kálmán Farkas bogdásai és Papp Kálmán mándoki lelkészek

zeneszámmal, a hajduböszörményi dalkör karénekekkel vettek részt az ünnepély sikerének emelésében. Ravasz László püspök, akinek előadása a tárgyisorozatra szintén fel volt véve, erdélyi utja miatt nem jöhetett el.

Hétfőn reggel 7 órakor tartott istentiszteleten az egyik templomban Görömbei Péter nagykállói, a másokban Böszörményi Jenő szentesi lelkészek imádkoztak. Nyolc órakor, az ótemplomban kezdődött a közgyűlés, amely alkalomra tagokkal és más érdeklődőkkel szinig megtelt a templom. A Jövel Szentlélek Uristen eléneklése után Czeglédy Sándor buzgó imádsága emelte Istenhez a szíveket. Majd a kongresszus hoz intézete üdvözlések következtek. Török Imre mint püspökhelyettes legidősebb esperes a tisztántuli egyházkerület, Szomjas Gusztáv e. m. gondnok az alsószabolcs-hajduvidéki egyházmegye, Kálmán Lajos helyi főgondnok a hajduböszörményi egyház, Somossy Béla polgármester Hajduböszörmény város, Dóczi Imre az országos református tanáregyesület, Dobó Sándor az orsz. tanítóegyesület, Zsinka Ferenc a protestáns irodalmi társulat, Porcs István pedig a Kálvin-Szövetség üdvözlését hozta. Az üdvözlésekre, melyek közt különösen a Dóczi Imréé gyakorolt mély benyomást, Baltazár elnök külön-külön válaszolt.

Ezután a közgyűlés legfontosabb eseménye: Baltazár Dezső püspök elnöki megnyitó beszéde következett. Az elnöki megnyitóhoz csatlakozó nagyszámú javaslatok után következett a közgyűlés másik legnevezetesebb tárgya: a mohácsi vészre vonatkozó ünnepélyes deklaráció, melyet Révész Imre szövegezett és terjesztett elő. A rendezés bizonyára sikerültebb lett volna, ha ezt a nagyfotosságú és a tárgyisorozaton is ünnepélyesnek jelzett deklarációt közvetlenül az elnöki megnyitó beszéd után tették volna s nem adták volna alkalmat arra, hogy az ünnepélyes deklaráció után érdeklődő, de az egyhangu határozati javaslatok nagy számát hosszának találó tagok ki- és bejárásával zavartassék a közgyűlés ünnepélyessége. Ezután a szokásos adminisztratív előterjesztések következtek, melyek közt legnagyobb jelentőségű a Kálvineumra vonatkozó. A Kálvineum ügyének nagyarányú előhaladásával kapcsolatban nagy ovációban részesítették a nagy munkájáért eléggé nem ünnepelethető Kiss Ferencet.

A közgyűlés után délben Hajduböszörmény város adott ebédet az ORLE tiszteletére. Itt Baltazár püspöknek a kormányzóra mondott köszöntője után Görömbei Péter mondta a Baltazár-serleggel az ünnepi beszédet. Délután a jóléti társulat megalakulása volt, majd pedig a Bocskay-szobor előtti emlékünnepe, amelyen az emlékbeszédet Barabás Samu mondta, Medgyasszay Vince esperes alkalmi költeményét mondta el. Peleskey Sándor debreceni s.-lelkész pedig sza-

vált. Ezzel a kongresszusi ünnepségeknek vége is lett. Kedden ugyan együtt maradt még a társaság a hortobágyi kiránduláson, ahol szabad ég alatt tartott istentiszteleten dr. Molnár Zoltán hajduhadházi lelkész imádkozott, majd Debrecen város vendége volt a társaság. Kedden este Debreczenben bucsuztak a kongresszus résztvevői.

(A D. Pr. L. nyomán.)

HIREK.

— *Istentiszteletek.* Folyó hó 19-én délelőtt 9 órakor iskolai évet megnyitó ifjúsági istentisztelet a középiskolai tanuló ifjúság részére. (Durkó Gábor hitoktató-lelkész.) 10 órakor gyülekezeti istentisztelet, délután 6 órakor hálaadás. (Dr. Illyés Endre hitoktató-lelkész.)

— *Elemi iskolánk megnyitása.* Az új iskolai évet a régi szokáshoz hiven Isten nevének a segítségül hívásával kezdette el elemi iskolánk. Szerdán délelőtt 8 órakor a gyermekek és szülők a templomban gyűltek össze, ahol tanítók, szülők és gyermekek együtt fohászokdtak áldásért és előmenetelért. Az ígét ez alkalommal Bakó László lelkész hirdette.

— *Sub auspiciis Gubernatoris.* Varga Sándor atyánkfíát, egyházunk hűséges tagját „Sub auspiciis Gubernatoris” avatták a bölcsészettudományok doctorává folyó hó 16-án a Ferencz József Tudományegyetemen. Az ünnepélyes felavatáson a Kormányzó Ur Ófömméltóságát gróf Klebelsberg Kunó vallás- és közoktatásügyi miniszter képviselte, a kormányzói gyűrűt ő adta át a kitüntetettnek. — Gratulálunk.

— *Kapi Béla* evangélikus püspök ez évben tölti be lelkészkedésének 25-ik és püspökségének 10. évét. A kettős jubileum alkalmából az evangélikus egyházkerület méltó ünnepség keretében kíván megemlékezni nagynevű püspökéről.

— *Haypál Béla budai lelkész beiktatása.* Jeleztük már lapunkban, hogy a budai egyházközség megalapítójának és 30 éven át hűséges lelkipásztorának, Haypál Benőnek elhalálózásával megürült lelkészi állást egyhangu határozattal az elköltözött nagynevű apa fiával, Haypál Bélával töltötte be. Az ünnepélyes beiktatás f. hó 12-én történt meg a Szilágyi Dezső-téri templomban az evangélikus, unitárius egyházak és az izr. hitközség, valamint a székesfőváros és számos egyesület kiküldötteinek és nagy közönségnek a jelenlétében. A beiktatást Dr. Ravasz László püspök végezte.

— *Kunágotán* folyó hó 12-én harang- és orgonaavatás volt, melyet dr. Baltazár Dezső püspök végzett. Délután pedig sikerült Kálvineumi ünnepséget rendezett az egyház. Az ünnepségre elutazott a Szegedi Református Énekkar is és ott

mindkét alkalommal több számmal működött közre.

— A „*Mohácsi Református Emléknapra*” (szeptember 29-én) jelentkezni a Hit és Szolgálat főszerkesztőjénél: Bereczky Albert ref. lelkészénél (Pécel, Pestmegye) lehet. A jelentkezés határideje szeptember 20. Jelentkezési díj 10.000 korona, ebéd 20.000 korona, vacsora 20.000 korona. Odaindulás minden valószínűség szerint 28-án délután Budapestről, hajóval. Vasuti és hajó féljegyeket minden jelentkező kap. — A szegedi résztvevőket dr. Illyés Endre hitoktató-lelkész fogja vezetni. Ajánlatos tehát, hogy a részvételét mindenki jelentse e hó 19-ig a lelkészi hivatalban.

— A *holland kálvinisták vezére Budapest.* Colijn H. Hollandia volt miniszterelnöke, a holland kálvinisták legnagyobb politikai pártjának, az Antirevolucionaris Pártnak vezére Budapestre érkezett és résztvett a budapesti első református elemi iskola megnyitásán, amely holland támogatással nyílt meg és a holland trónörökösnek, Juliánna-nak a nevét viseli. Colijn H. a Kálvin-Szövetség felkérésére nagyszabású előadást is tartott e hó 11-én „A kálvinizmus és a politika” címen a régi Országház nagytermében. Az előadás egy részletét lapunk vezető helyén közöljük.

— *Felhívás.* A Leányegyesület Dolinai Nagy Mária budapesti iparművészno megkeresésére iparművészeti tanfolyam megszervezését vette tervbe. A Leányegyesület vezetősége ez uton kéri fel az érdeklődő leány és asszonytestvéreket, hogy bővebb megbeszélésre folyó hó 21-én (kedden) délután 5 órakor a ref. iskola I. sz. tantermében tartandó összejövetelre megjelenni sziveskedjenek.

— *Huszonegy Bethlen gróf a szabadságharcban.* A Bem és Görgey táborában 1848—49-ben huszonegy Bethlen gróf küzdött a nemzet jogaiért. Mindannyian erőből duzzadó szálas férfiak 18 évtől 85 évig. Rangfokozatuk: közlegénytől ezredesig. Közöttük Bem apó legkedvesebb ezredese, az erdélyi hadsereg lovasságánál parancsnok, Bethlen Gergely gróf, az 1. huszárezred parancsnoka és tulajdonosa, I. Viktor Emánuel királynak meghitt barátja, Garibaldinak pedig forrón szeretett bajtársa. A huszonegy Bethlen gróf hatalmas képen van megörökítve életnagyságban. Legfelül a 85 éves Lajos nemzetőr őrnagy, vállaira omló ezüst fűrtökkel, körülötte meglett férfiak és daliák.

Orvosi köpenyek,

sportnadrágok gyári árban
Soósnál, Iskola-utca 11.

**Az Egyházi Hiradó
telefonszáma 11-61.**

Hirek az evangélikusoknál.

Istentisztelet. 19-én délelőtt 10 órakor Kosuth Lajos születésének 124-ik évfordulója alkalmából emlékistentisztelet. Prédikál Tátrai Károly. Az istentiszteleten a város képviselői is megjelennek. — Délelőtt 8—10-ig az elemi iskolások számára az ev. iskolában vasárnapi iskola és egy házi énekóra. A templomban 9—10-ig ifjúsági istentisztelet a középiskolás fiú és leánytanulók részére. — Délután 5 órakor istentisztelet-helyettesítő bibliaóra a paróchián.

Új vasárnapi iskolavezető. Az elhunyt Réthy Mária vasárnapi iskolavezető örökségét Zsigmondy Mária vette át, akinek működése elé a legszébb reményekkel nézünk.

Istenért és Hazáért. Ezt a címet viseli Tátrai Károly ev. lelkesz prédikációs könyve, amely a nyomdából most került ki. A könyv dr. Raffay Sándor ev. püspök urnak van ajánlva. Ára 1 pengő, azaz 12.500 korona. A befolyó tiszta jövedelem az újjáépítendő ev. templomé. A könyvet az ev. lelkeszi hivatal (Tisza Lajos-körút 16.) árusítja.

SZORVÁNYGYŰLEKEZETEK.

Istentiszteletek. Folyó hó 19-én délelőtt 10 órakor Kiskundorozsmán, délután 4 órakor pedig Somogyi-telepen istentiszteletet tart (mindkét helyen az iskola épületében) Teleki Sándor s. lelkesz.

Felsőpusztaszeriek figyelmébe. A szeptember havi istentisztelet közbejött akadályok miatt elmarad. Így a legközelebbi istentisztelet október 17-én lesz urvacsoraosztással. Ugyanakkor megkezdődik a hitoktatás is.

Kistelek és Felsőpusztaszer önkéntes adózása. A prezbitérium folyó hó 15-én tartott gyűlésében tárgyalta a kisteleki és felsőpusztaszeri hívek önkéntes adójánlattételeit. Örömmel állapította meg az egyháztanács, hogy ezzel is közelebb jutottunk egy lépéssel ahhoz, hogy a szorványgyűlekezetek külön szerveződhessenek. A felajánlott összegeket, még pedig: dr. Sinoros Szabó Sándorné, Sinoros Szabó Emil, Németh Mózes, Simon György, Gyöngyösi Lászlóné, özv. Für Sándorné, Filiszár István, Gazsi Lúdia, Mikó Sándor, Csehók Józsefné, vitéz Tóth Lajos, Bedőházy Sándor, özv. Kálmán Jánosné, Kálmán György, Kálmán József, által felajánlott 100—100 ezer, Solymossy István és Weinhardtné Barabás Margit által felajánlott 150—150 ezer, Blum Ferenc, Bóbis Gyula és Dékány Ferenc által felajánlott 200—200 ezer, Vigh Lajos, Kuczora Istvánné által felajánlott 30—30 ezer, Oláh Mózesné, Kacsur Miklósné, özvegy Bakró Istvánné, vitéz Szabó János, Ugrik Rozália, Valkovics Istvánné

által felajánlott 20—20 ezer, Dózsa Lajos által felajánlott 25 ezer, Pataki Szilveszterné által felajánlott 37.500, Boros János által felajánlott 40 ezer korona, Voronyák Ferencné, Debnár János, Szabó István, Erdei Károly, Sibalin Jánosné, Pohann Béla, Lestár Imre, Megyesi Sándor, Lantos Rafael, Kálmán László, Kálmán Károly, Festő Jánosné által felajánlott 50—50 ezer és Kálmán Mihály által felajánlott 60 ezer koronát elfogadta önkéntes egyházi adó gyanánt a folyó 1926. évre Egyszersmind felkérte és megbízta Sinoros Szabó Emil jegyző atyánkfőát arra, hogy a fenti összegeknek a beszédéről gondoskodják.

CSALÁDI KÖR.

A hit legnagyobb akadályja

Hatodik hét, harmadik nap.

De most még nem látjuk, hogy néki minden alávetett. Azt azonban látjuk, hogy Jézus, aki egy kevés időre kisebbé tétetett az angyaloknál, a halál elszüneteléséért dicsőséggel és tisztességgel koronáztatik meg, hogy az Isten kegyelméből mindenkiért megizlelje a halált. Mert illendő vala, hogy akiért minden és aki által minden, sok fiakat vezérelvén dicsőségre, az ő idvességök fejedelmét szenvedések által tegye tökéletessé. — Zsid. 2. 8—10.

Ha a szenvedés és a balsors, helyesen felhasználva, úgy fejleszti és napfényre hozza a jellemet, mint ahogy láttuk, akkor eleve feltehetjük, hogy az emberiség legkiválóbbjai mögött rendszerint megtaláltuk a bajok és nehézségek hátterét. Élvezettel olvassuk Parkman Ferenc nagyszerű írásait, de könnyen elfelejtjük, hogy a nyomtatott lapok eredete abban a kéziratban van, melyet kifeszített sodronyháló segítségével irt a vak szerző, hogy olvasható legyen a kézírása. Ismerjük Wattot, a lángeszű feltalálót és talán eszünkbe jut róla, Wordsworth nyilatkozata: „Ha lángelméjének nagyságát és egyetemes tudását tekintem, azt kell mondanom, hogy talán ő a legcsodálatosabb ember, akit az ország valaha szült.” De megfélemlítünk Wattól, az emberről, aki beteges testben élt, heti nyolc shilling jövedelmen nyomorgott, s aki úgy nyilatkozott, hogy „nem tehet az ember bolondabb dolgot, mint ha találmányokon tör a fejét.” Kant filozófiája fordulópont az emberi gondolkodás történetében, de amikor magasztaljuk Kantot, hányunknak jut eszébe az a küzdelem, melyet törekény testével folytatott. Gyógyíthatatlan betegségéről szólva, ezt mondta: „Leküzdöttem a gondolkodásomra és tettemre gyakorolt hatását azáltal, hogy egészen elfordítottam a figyelmemet ettől az érzéstől, mintha egyáltalán semmi közöm sem volna hozzá.” Ismerjük Wilberforce-ot, a

brit rabszolgák felszabadítóját s a Westminster-apátságban megállva sírhelyénél eszünkbe jut az a felséges cím, amelyet kiérdemelt: „A védtelenek és elhagyottak védőügyvédje.“ De ki gondol arra a Wilberforce-ra, aki husz éven át kénytelen volt ópiummal élni, hogy életben tartsa magát s aki erős elhatározással meg tudta tartóztatni magát attól, hogy valaha is megnagyobbítsa az adagot? Az életrajzok olvasásának egyik legnagyobb jutalma az, hogy betekintést nyerünk rettenetes akadályokkal küzdő emberek életébe; hogy megismerkedünk a világ nagy szentjeivel és íróival, hódítóival és reformátoraival, akik Thukydides szavai szerint: „Erejükön felül mertek, ítéletük ellenére is vállalkoztak és a végső szorultságban is tele voltak reménységgel.“ S ha azután a jellem királyára tekintünk, elgondolhatnók-e őt egyáltalán a sötét háttér nélkül?

Óh Isten, akinek ítéletei kifürkészhetetlenek s akinek utjai kikutathatatlanok, meghajlunk Lényed titka előtt és bevalljuk, hogy amit tudunk s amit mondhatunk Rólad, az mind méltatlan Hozzád. Nem foghatjuk fel velünk való bánásodat. Hitünk van csak, nem látásunk. Gyakran úgy látszik, mintha nem volna Benned irgalom irántunk. Leggyöngédebb érzelmeinken át sebez meg sokszor a szívünket és rettenetes sötétségben oltod ki a szemünk világát. A halál elszakítja mellőlünk mind, akiket szerettünk és Te mintha süket volnál kiáltásunkra. Földi körülményeink felborulnak és keserves inség lesz az osztályrészünk, de Te mintha mit sem bánnád és nem nyújtasz enyhülést életünk szomorúságában és sivárságában. Mégis bizunk Benned és ragaszkodunk ahhoz a legmélyebb ösztönünkhöz mely azt mondja, hogy Tőled jöttünk és Hozzád térünk vissza. Légy velünk, irgalmas Atyánk szeretetteddel, kegyelmeddel, kimondhatatlan gyöngédséggel. Emeld fel lelkünket a Te tökéletes nyugalmadba, melyben minden mi akarásunk összhangba olvad a Te akarattal. Amen
— M. Comb Samuel.

Sveizi órák, ékszerek részletfizetésre is!
NAGY ÓRA- ÉS ÉKSZERJAVÍTÓ MŰHELY!

TÓTH JÓZSEF
Kölcsey-utca 7. Képes árjegyzék ingyen.

Férfi ingek

meglepő olcsó árban
Soósnál, Iskola-utca II

Bécsi

modell kalapok, ujdonságok

megérkeztek

és legolcsóbban kaphatók

Knittel Konrád
Szeged, Iskola utca 26. sz.
Átalakításokat
a legújabb formák után vállalom.

Dobay Mihály műasztalos
Szeged, Pületábornok utca 6. sz.

Tervez és készít teljes lakberendezéseket, mindennemű asztalosmunkákat elsőrendű kivitelben. Olcsó árak, pontos kiszolgálás és kedvező fizetési feltételek mellett. Javításokat is vállal.

Lakás: Dugonics tér 12. sz.

Mindennemű úri-, női- és gyermekruhák, szövet- és csipkefüggönyök stb. műfestése és vegyi tisztítása leg szebben és legolcsóbban készül

MÁTHÉ GYÖRGY

műfestő és vegyészeti ruhatisztító gyárában, Szeged. Gyártelep: Báró Jósika utca 22. szám. Átvételi üzlet: Tisza Lajos körút 39. szám.

Elvállal gallér és kézelő tisztítást. — **Holzmann H., cs. és kir. udvari szállító** budapesti gőzmosógár részére, melynek speciális gyártmánya a hófehér, ragyogó-fényes gallér-tisztítás. A gallér, kézelő sokkal tartósabb marad, mint eddig. Simasága páratlan, piszkot nem fog, sokáig hordható; simára vasalt széle nyakat nem karcol. Győződjék meg róla!

Felelős kiadó a szegedi ref. egyházközség nevében: **Bakó László** lelkész

Nyomatott a Hirlapkiadó- és Nyomdavállalat Rt-nél Szeged.

Felelős nyomdavezető: **Sajgó József**